

ОГЛЯД СИТУАЦІЇ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

1 ЛЮТОГО - 30 КВІТНЯ 2023 РОКУ

РЕЗЮМЕ

Оновлена інформація стосується ключових змін ситуації у сфері прав людини в Україні, зокрема, на території, окупованій Російською Федерацією. Вона охоплює період із 1 лютого до 30 квітня 2023 року. У вересні 2023 року УВКПЛ опублікує регулярну піврічну доповідь, що охоплює період із 1 лютого до 31 липня 2023 року.

Хоча кількість жертв серед цивільного населення зменшилася в порівнянні з попередніми трьома місяцями, активні бойові дії вздовж лінії фронту, а також висока концентрація вибухонебезпечних залишків війни в районах, над якими Уряд України відновив контроль восени 2023 року, і далі призводять до значних втрат серед цивільного населення.

27 квітня 2023 року Президент Російської Федерації підписав указ, згідно з яким особи, які проживають на окупованих територіях Запорізької, Херсонської, Донецької та Луганської областей, ретроспективно вважатимуться «іноземними громадянами» з 30 вересня 2022 року, якщо вони не отримали російське громадянство. Хоча указ не нав'язує російське громадянство, він зобов'язує громадян України, які проживають на окупованій території, дотримуватися низки вимог, які можуть змушувати їх подавати заяви на отримання російських паспортів. Крім того, він наражає певні категорії мешканців на ризик депортації або примусового переміщення.

Протягом звітного періоду зросла кількість випадків насильства проти членів і прихильників Української Православної Церкви (УПЦ). Крім того, кілька обласних рад заборонили діяльність УПЦ.

ЖЕРТВИ СЕРЕД ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

Із 1 лютого до 30 липня 2023 року Моніторингова місія ООН з прав людини (ММПЛУ) зафіксувала

2 037 випадків загибелі або поранення цивільних осіб у країні.¹ Серед них:

- 491 загиблий (243 чоловіків, 155 жінок, 12 хлопчиків і 8 дівчинок, а також 73 дорослих, стать яких ще не вдалося встановити).

- 1 546 поранених (568 чоловіків, 324 жінки, 42 хлопчиків та 18 дівчинок, а також 586 дорослих і 8 дітей, стать яких ще не вдалося встановити).

Чоловіки та хлопчики становили 62,7 відсотка цивільних жертв, стать яких вдалося встановити. Загальна кількість жертв серед цивільного населення, зафіксована у звітному періоді, на 11 відсотків менша в порівнянні з попередніми трьома місяцями, коли було зафіксовано 2 287 жертв, з яких 590 осіб загинули й 1 697 дістали поранень.

**“У нас часто спочатку обстріл,
а потім повітряна тривога,”**

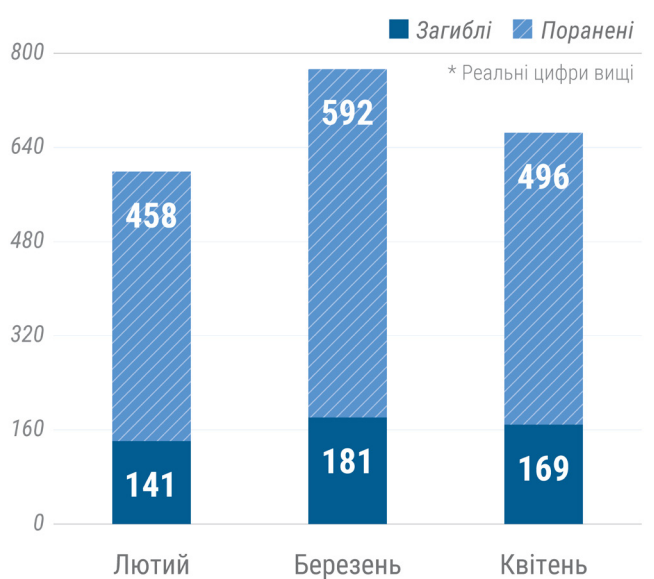
– Чоловік із Харківської області про життя в українських населених пунктах в умовах бойових дій.

Упродовж звітного періоду 86 відсотків усіх жертв серед цивільного населення сталися у 231 населеному пункті, який контролюється Урядом (410 цивільних осіб загинули і 1 338 дістали поранень), тоді як 14% – у 28 населених пунктах на окупованій Російською Федерацією території (81 цивільна особа загинула і 208 дістали поранень). Переважна більшість жертв серед цивільного населення (449 осіб загинуло і 1 405 дістали поранень, або 91 відсоток) була спричинена застосуванням у населених пунктах зброї вибухової дії із широким радіусом ураження, зокрема обстріли з важкої артилерії, реактивних систем залпового вогню (РСЗВ), ракетні обстріли та авіаудари. Хоча кількість жертв серед цивільного

населення, спричинених зброєю вибухової дії із широким радіусом ураження, зменшилася з лютого до квітня 2023 року, збільшення кількості ракетних ударів і ударів із РСЗВ наприкінці квітня призвело до численних жертв серед цивільного населення. В одному зі смертельних інцидентів 28 квітня 2023 року ракета влучила в житловий будинок в Умані, Черкаська область, внаслідок чого загинули 24 цивільні особи (12 жінок, 5 чоловіків, 3 дівчинки та 3 хлопчиків) і ще 18 дістали поранень. Щонайменше сім сімей втратили по два члени родини в результаті цього ракетного обстрілу.

ВТРАТИ СЕРЕД ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ (ВИПАДКИ, ВЕРИФІКОВАНІ УВКПЛ),* ПО МІСЯЦЯХ

З 1 лютого по 30 квітня 2023 року

Дата створення: 23 травня 2023 року Джерело: УВКПЛ ММПЛУ

Ще 42 цивільні особи загинули і 141 була поранена під час інцидентів, пов'язаних із вибухонебезпечними залишками війни та мінами (9 відсотків).² Більшість з цих жертв сталися, коли цивільні особи йшли пішки або їхали автомобілем у замській місцевості, обробляли землю або ремонтували цивільну інфраструктуру на територіях, над якими Уряд відновив контроль минулої осені.

ПОШКОДЖЕННЯ МЕДИЧНИХ ТА ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

Протягом звітного періоду ММПЛУ задокументувала руйнування або пошкодження 18 закладів охорони здоров'я (13 лікарень і 5 інших медичних установ) і 71 навчального закладу (16 дитячих садків, 52 школи та 3 заклади вищої освіти). Із лютого 2022 року ММПЛУ задокументувала пошкодження та руйнування 354 медичних установ та 721 навчального закладу. Фактичні цифри імовірно набагато вищі. Масштаби

руйнувань і пошкоджень призвели до того, що люди залишилися без належного доступу до медичної допомоги, особливо на територіях, постраждалих від конфлікту, а сотні тисяч дітей – без доступу до очного шкільного навчання.

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО, ПОВ'ЯЗАНЕ З КОНФЛІКОМ

Із лютого до квітня 2023 року ММПЛУ задокументувала 25 випадків сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК), вчинених військовослужбовцями Збройних сил Російської Федерації та співробітниками російських пенітенціарних установ щодо 16 чоловіків, 8 жінок і однієї дівчинки. Випадки сталися у Донецькій, Харківській, Херсонській і Запорізькій областях та в Російській Федерації в період із березня до жовтня 2022 року. Здебільшого різні види сексуального насильства застосовувалися як форма катування, щоб отримати інформацію або зізнання, покарати або залякати чоловіків і жінок у місцях тримання під вартою.

Сексуальне насильство щодо чоловіків (десять військовополонених і шість цивільних осіб), вчинене Збройними силами Російської Федерації та співробітниками російських пенітенціарних установ (у Російській Федерації), включало катування електричним струмом і побиття геніталій, примусове оголення, побиття або застосування електрошокера після душу, погрози застосувати сексуальне насильство до жертв або їхніх близьких. Сексуальне насильство проти жінок (двох військовополонених і чотирьох цивільних осіб), вчинене працівниками правоохоронних органів і пенітенціарних закладів Росії, полягало переважно в катуванні електричним струмом через накладання дротів на соски, примусовому оголенні, роздяганні перед охоронцями-чоловіками, примушуванні жертв користуватися туалетом у присутності чоловіка або погрозах сексуальним насильством. ММПЛУ також задокументувала три випадки сексуального насильства, вчинені військовослужбовцями Збройних сил Російської Федерації щодо двох жінок і однієї дівчинки в житлових районах Донецької області.

Протягом звітного періоду ММПЛУ також отримала достовірні повідомлення про погрози сексуальним насильством двом жінкам із боку військовослужбовців Збройних сил України та співробітників Служби безпеки України.

РОСІЙСЬКИЙ УКАЗ ПРО СТАТУС МЕШКАНЦІВ ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ

27 квітня 2023 року Президент Російської Федерації підписав указ, за яким мешканці

окупованих територій Запорізької, Херсонської, Донецької та Луганської областей ретроспективно вважатимуться «іноземними громадянами» з 30 вересня 2022 року, якщо вони не отримають російське громадянство.³ В указі розрізняються громадяни України, зареєстровані за місцем проживання в Запорізькій, Херсонській, Донецькій і Луганській областях, та громадяни України, зареєстровані за місцем проживання в інших областях України.⁴ Указом прямо визнається право громадян України, зареєстрованих за місцем проживання на окупованій території (до окупації), і далі проживати там без ризику депортації або примусового переміщення, навіть якщо вони відмовляються від отримання російського громадянства.⁵ Водночас встановлюється низка обмежень для громадян України без російських паспортів і для тих, які зареєстровані в інших областях.

“Це – територія Російської Федерації, і за російськими законами ми можемо робити все, що завгодно, для захисту конституційного ладу,”

– Працівник ФСБ чоловікові, який протестував проти свавільного арешту його дружини в Херсонській області.

Ці громадяни України повинні подати заяву на отримання дозволу на проживання від окупаційної влади

або зіткнутися з ризиком депортації чи примусового переміщення з окупованої території з 1 липня 2024 року. Депортації або примусові переміщення осіб, які підпадають під захист становитимуть порушення міжнародного гуманітарного права, незалежно від їхніх мотивів.⁶

Крім того, указом також передбачається, що всі мешканці без російських паспортів, незалежно від реєстрації за місцем проживання, повинні виконати різні адміністративні процедури та задовольнити вимоги щодо обліку, щоб і далі проживати та працювати на окупованій території. Наприклад, усі юридичні та фізичні особи, які мають найманих працівників, повинні інформувати російську владу про будь-яких працівників, які не мають російських паспортів, що може становити дискримінацію. У комплексі ці заходи чинять де-факто тиск на громадян України, змушуючи їх отримувати російські паспорти, що суперечить правилам міжнародного права щодо окупації.⁷

РУХ І ПЕРЕМІЩЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ

Упродовж звітнього періоду ММПЛУ задокументувала чотири інциденти, які сталися в жовтні та листопаді 2022 року, під час яких щонайменше 294 підопічні, зокрема 28 дітей, з інтернатних закладів, розташованих в окупованих районах Херсонської області, були переміщені до інших частин окупованої Росією території або депортовані до Російської Федерації. Ці випадки можуть становити примусове переміщення або депортацію. Відтоді ці особи зіткнулися з

Співробітниця ММПЛУ проводить інтерв'ю із жінкою в Ірпіні Київської області, де у лютому та березні 2022 року Збройні сили Російської Федерації вчинили багато порушень прав людини.

труднощами, пов'язаними з возз'єднанням зі своїми близькими, серед яких брак фінансових засобів або іншої необхідної допомоги для здійснення тривалої подорожі, а також з обмеженнями свободи пересування. У деяких випадках органи влади Російської Федерації утримували їхні документи, що посвідчують особу, або не дозволяли їм залишати установи, в які вони були переміщені. Вони також поводитися з деякими особами з інтелектуальними та психосоціальними формами інвалідності як з недієздатними, а отже, нездатними самостійно приймати рішення. Особи з цієї останньої групи, що не мають родичів в Україні, які могли б поїхати за ними, фактично не можуть залишити територію Російської Федерації.

Діти, які проживали в інтернатних закладах, були переміщені російською окупаційною владою до Автономної Республіки Крим, окупованої Російською Федерацією («Крим»), без згоди їхніх батьків або без надання батькам інформації. В одному випадку мати 16-річного хлопчика з інтелектуальною формою інвалідності дізналася з соціальних мереж, що на початку листопада 2022 року її син був переміщений російською окупаційною владою з будинку-інтернату в Олешках, окупованому місті Херсонської області, до Криму. Щоби возз'єднатися із сином, її попросили забрати його особисто, але вона не могла дозволити собі поїздку до Криму через треті країни та Російську Федерацію. Зрештою,

Двоє літніх чоловіків з села Високопілля Херсонської області, яке до вересня 2022 року було під контролем Збройних сил Російської Федерації.

У деяких випадках органи влади Російської Федерації нав'язували громадянство особам, депортованим або примусово переміщеним із закладів довготривалого догляду в Україні до закладів довготривалого догляду в Російській Федерації. Міжнародне гуманітарне право забороняє примусові переміщення та депортації, дозволяючи лише евакуацію за чітко визначених обставин, що вимагає від окупаційної Держави повернути евакуйованих осіб додому, як тільки для цього виникнуть умови.⁸ МГП також вимагає від окупаційної Держави вжити конкретних заходів щодо дітей, зокрема надавати інформацію їхнім сім'ям, сприяти їхньому поверненню та утримуватися від зміни їхнього особистого статусу.⁹

вона змогла поїхати та возз'єднатися зі своїм сином у березні 2023 року завдяки допомозі української громадської організації.

Люди літнього віку, які не проживали в закладах довгострокового догляду, але були евакуйовані з окупованої території до Російської Федерації, також стикалися з перешкодами під час повернення в Україну або возз'єднання зі своїми сім'ями в третіх країнах. Деякі з них були розміщені в поганих умовах без належного доступу до медичних послуг. Через свій вік і брак доступу до цифрових інструментів їм часто було важко отримати інформацію про їхні права або про дії, вчинені від їхнього імені, що в деяких випадках призводило до примусового

нав'язування їм російського громадянства.

СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ

Єдиний пункт перетину лінії фронту у Василівці Запорізької області залишається закритим російською окупаційною владою з грудня 2022 року. Відсутність офіційних пунктів перетину призвела до того, що члени сімей залишаються розділеними, люди не можуть отримати українські соціальні виплати та пенсії. Цивільні особи, що бажають поїхати з окупованих частин Запорізької, Херсонської, Донецької та Луганської областей на територію, що контролюється Урядом України, можуть зробити це лише через Російську Федерацію. Поїздка не лише дорога (близько 400 доларів США на особу), але й передбачає проходження так званого процесу «фільтрації» – системи безпекових перевірок і збору персональних даних, що може призводити до свавільного затримання осіб. ММПЛУ також задокументувала багато випадків, коли чоловіки та жінки стали об'єктами свавільних затримань чи насильницьких зникнень із боку російської окупаційної влади під час спроб перетнути адміністративну межу між материковою частиною України та Кримом.

ПОВОДЖЕННЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ

Протягом звітного періоду ММПЛУ задокументувала випадки свавільних страт військовополонених (ВП).¹⁰ На двох відео, що з'явилися в Інтернеті 6 березня і 11 квітня, зображено як військовослужбовці Збройних сил Російської Федерації катують і свавільно страчують двох українських ВП. На першому відео зображено як російські військовослужбовці застрелили українського ВП після того, як він сказав «Слава Україні». На другому відео показується російський військовослужбовець, який жорстоко відрізає голову українському військовослужбовцю. Після проведення власного огляду, ММПЛУ має достатні підстави вважати, що обидва відео є автентичними. Навмисне вчинення таких дій є грубим порушенням Женевських конвенцій та становить військовий злочин.

На аудіозаписі, що з'явився в соціальних мережах 23 квітня 2023 року, чути, як ймовірно військовослужбовець Збройних сил України наказує вбити військовополоненого з групи Вагнера.¹¹ У відповідь того ж дня керівник групи Вагнера заявив, що його військові та охоронні контрактники вбиватимуть усіх комбатантів і більше не братимуть військовополонених на полі бою. ММПЛУ стурбована тим, що такі заяви можуть провокувати або спонукати до свавільних страт ВП або осіб, які припинили участь у військових

діях. Свавільні страти ВП, віддання наказів про такі страти та заяви «нікого не залишати в живих» є грубим порушенням Женевських конвенцій і становлять військові злочини.

Із лютого до квітня 2023 року відбулося кілька обмінів ВП. У результаті Російська Федерація повернула 618 українських ВП (594 чоловіка та 24 жінки) та 3 цивільних чоловіків, які були взяті в полон Збройними силами Російської Федерації. Міністерство оборони Російської Федерації повідомило, що протягом звітного періоду Україна повернула 294 російських ВП. Крім того, 24 березня Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими (Україна) повідомив про односторонню репатріацію дев'яти важкопоранених військовополонених до Російської Федерації, згідно із статтею 109 Третьої Женевської конвенції. З квітня Російська Федерація в односторонньому порядку повернула десять українських ВП, троє з яких були важко поранені, а також двох важкопоранених цивільних осіб.

СИТУАЦІЯ НАВКОЛО УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

Протягом звітного періоду Уряд і місцеві органи влади вжили низку заходів стосовно Української Православної Церкви (УПЦ). Зокрема, влада провела обшуки в культових спорудах та інших об'єктах УПЦ,¹² оголосила про підозру священнослужителям і помістила кількох із них під домашній арешт, включно з одним із головних ієрархів УПЦ.¹³ Крім того, Міністерство культури достроково розірвало договір оренди національного заповідника «Киево-Печерська лавра» з Києво-Печерською Лаврою УПЦ. Органи влади взяли до уваги адвокаційні зусилля ООН та утрималися від дій, які мали ризик призвести до насильства, і не стали примусово виселяти УПЦ із Лаври у встановлений термін – 29 березня.¹⁴

Протягом квітня 2023 року міські та обласні ради Хмельницької, Рівненської та Волинської областей заборонили «діяльність УПЦ» на своїх відповідних територіях після того, як це зробили обласні ради Львівської, Житомирської, Вінницької та Тернопільської областей, хоча це виходить за межі їхніх повноважень. Багато місцевих рад також розірвали договори оренди комунального майна з УПЦ. ММПЛУ стурбована тим, що сукупний вплив дій Уряду, спрямованих проти УПЦ, може бути дискримінаційним.

Крім того, у квітні 2023 року ММПЛУ задокументувала сплеск мови ворожнечі та декілька випадків насильства проти членів УПЦ. Державні службовці, блогери та лідери думок вживали дискримінаційну та підбурливу риторику і відкрито

закликали до насильства проти священнослужителів і прихильників УПЦ. Уряд і правоохоронні органи не змогли ефективно протидіяти інцидентам, пов'язаним із мовою ворожнечі протягом звітного періоду.

УГОДА З МВФ І СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ

31 березня 2023 року Міжнародний валютний фонд схвалив нову 48-місячну програму розширеного фінансування для України.¹⁵ За угодою Уряд України зобов'язався здійснити суттєві зміни в пенсійній системі та системі соціального захисту, зокрема через покращення «адресності та механізмів прив'язки соціальної допомоги до матеріального стану»,¹⁶ як-от субсидії на оплату комунальних послуг і фінансова підтримка малозабезпечених домогосподарств.

“Мій будинок був зруйнований бойовими діями разом з усіма документами. Я витратила три місячні пенсії на відновлення документів на майно, але досі не знаю, чи допоможе це отримати якусь компенсацію,”

– 63-річна жінка, яка проживає у притулку для ВПО в Київській області.

Вона також зобов'язалася до 31 грудня 2023 року підтримувати соціальні видатки на рівні не нижчому за індикативний показник у 499,6 млрд грн (13,5 млрд. дол. США). ММПЛУ вітає перегляд системи соціального захисту, оскільки соціальна допомога залишається недостатньою для широких верств населення, зокрема осіб з інвалідністю та людей літнього віку. Однак механізми адресності можуть досі не доходити до найбільш вразливих верств населення, оскільки багато людей, які потребують допомоги, не мають необхідних документів (довідок про безробіття, декларацій про доходи, документів про право власності тощо) для задоволення чинних адміністративних вимог. Приміром, люди не можуть отримати довідку про безробіття, якщо останнім часом вони не працювали в офіційному секторі економіки. Будь-яка реформа має бути спрямована на розширення доступу до належного соціального захисту для всіх осіб через дії, які дозволяють уникати неправомірних перешкод, пов'язаних з адміністративними вимогами, особливо для людей у найбільш вразливому становищі.

ЛЮДИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Відповідно до постанови Уряду, громадські об'єднання осіб з інвалідністю надають соціальні послуги, спрямовані на інтеграцію осіб з інвалідністю в суспільство.¹⁷ Однак бюджет на фінансування соціального захисту в 2023 році, виділений для цих об'єднань, значно менший за той, що необхідний Україні для поступу в деінституціалізації осіб з інвалідністю.¹⁸ Хоча Міністерство соціальної політики підрахувало, що на цю статтю бюджету потрібно 119 млн грн, у бюджеті на 2023 рік на ці цілі було виділено менше 5 млн грн. Крім того, хоча видатки на проживання людей з інвалідністю вищі, ніж у широкого загалу,¹⁹ вони отримують соціальні виплати, які є нижчими, ніж інші види соціальної допомоги для працездатних осіб.²⁰ Це є формою дискримінації осіб з інвалідністю.

КРИМ

Упродовж звітного періоду окупаційна влада продовжувала переслідувати осіб за публічну «дискредитацію» та «перешкоджання» застосуванню Збройних сил Російської Федерації як за порушення російського законодавства.²¹ У березні 2023 року Російська Федерація розширила межі цих правопорушень і включила до них «дії... з дискредитації добровольчих формувань, організацій або осіб, які виконують завдання для збройних сил», що включає військових і охоронних контрактників та інші приватні формування. Крім того, кримінальне покарання було збільшено з 3 до 5 і з 5 до 7 років позбавлення волі, залежно від злочину.²²

“Я розумію вашу ситуацію, але я нічого не можу вдіяти, у мене зв'язані руки,”

– Суддя Верховного суду Криму засудженому за «дискредитацію Збройних сил Російської Федерації» після публікації в соціальній мережі допису «ні війні».

Станом на 30 квітня 2023 року ММПЛУ задокументувала 4 кримінальні провадження (усі проти чоловіків) і 191 адміністративне провадження (проти 120 чоловіків і 71 жінки) за злочини, пов'язані з «публічними діями, спрямованими на дискредитацію» і «перешкоджання» застосуванню Збройних сил Російської Федерації. Переважна більшість – 193 проваджень зі 195 – завершилися винесенням обвинувальних вироків (123 чоловікам і 70 жінкам). ММПЛУ стурбована тим, що внесені зміни до законодавства призведуть до збільшення кількості судових переслідувань у порушення міжнародних

стандартів і ще більше обмежать можливість мешканців Криму вільно висловлювати свої думки, особливо ті, які можуть вважатися критикою збройного нападу Російської Федерації на Україну.

Російська влада продовжує залякувати та утискати кримських правозахисників, зокрема адвокатів, які мають офіційні свідоцтва про право на здійснення адвокатської діяльності.²³ 20 березня 2023 року, після більш ніж шестимісячного судового процесу, місцевий суд у Сімферополі позбавив права займатися адвокатською діяльністю двох відомих кримськотатарських правозахисників, одного чоловіка та одну жінку, добре відомих і шанованих за те, що були законними представниками громадян України, звинувачених у тероризмі та екстремізмі в Криму й у Російській Федерації.²⁴ Наказ про позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю став кульмінацією тривалої кампанії залякування і утиску, що, як вбачається, було помстою за їхню законну професійну діяльність.²⁵ Позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю обох юристів, які відіграли ключову роль у обстоюванні справедливості, підриває захист прав людини на півострові.

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ»

Українські правоохоронні органи продовжували порушувати нові кримінальні справи проти осіб,

обвинувачених у колабораційній діяльності з Російською Федерацією за статтею 111-1 Кримінального кодексу України, який не відповідає міжнародному праву прав людини та гуманітарному праву.²⁶ Станом на 3 травня 2023 року за цією статтею було порушено 5 204 кримінальних проваджень. Співробітники правоохоронних органів, представники Верховної Ради України та прокуратури визнали недоліки закону та необхідність внесення до нього змін. З моменту прийняття закону 3 березня 2022 року у Верховній Раді було зареєстровано щонайменше дев'ять законопроектів про внесення змін до статті 111-1 Кримінального кодексу України.

ММПЛУ зауважує, що зусилля щодо внесення змін до закону мають узгоджувати його з міжнародними стандартами. Закон несе ризик далекосяжного вплив не лише на права людини мешканців окупованої території, але й на соціальну згуртованість по всій Україні. Його широке застосування може призвести до остракізму та стигматизації громадян України, вимушених жити в умовах окупації, як правопорушників лише тому, що вони продовжують здійснювати діяльність, необхідну для підтримки нормального життя. Відповідно це може суттєво вплинути на зусилля Уряду з реінтеграції.

ПРИМІТКИ

1. Фактичні цифри є вищими, оскільки активні бойові дії в деяких районах не дозволяють своєчасно здійснювати перевірку окремих випадків.

2. Це інциденти, в яких цивільні особи загинули або дістали поранень від мін (протипіхотних або протитранспортних) або вибухових пристроїв, як-от міни-пастки або нерозірвані боєприпаси, внаслідок їхньої детонації після контакту.

3. Указ Президента РФ № 307 від 27 квітня 2023 року «Про особливості правового стану окремих категорій іноземних громадян і осіб без громадянства РФ», прийнятий 27 квітня 2023 року. Останній перегляд 15 травня 2023 року (доступно тільки з російських IP-адрес) <http://actual.pravo.gov.ru/text.html#p-num=0001202304270013>.

4. В Україні громадяни та іноземці зобов'язані зареєструвати офіційне місце проживання в адміністративних цілях. Багато українців, які зараз проживають у Запорізькій, Херсонській, Донецькій і Луганській областях, все ще зареєстровані в інших регіонах України.

5. Однак особи без російського громадянства, які, як вважається, становлять загрозу національній безпеці, громадському порядку або безпеці, включно з тими, хто бере участь у несанкціонованих громадських зібраннях, можуть бути депортовані або примусово переміщені незалежно реєстрації за місцем проживання.

6. Стаття 49 Четвертої Женевської конвенції.

7. Статтю 45 Положення про закони і звичаї війни на суходолі «забороняється примушувати жителів окупованої території присягати на вірність державі-супротивнику».

8. Четверта Женевська конвенція, ст. 49.

9. Четверта Женевська конвенція, ст. 50; Додатковий протокол I, ст. 78.

10. Див. УВКПЛ, Поводження з військовополоненими й особами, які припинили участь у воєнних діях, у контексті збройного нападу Російської Федерації на Україну: 24 лютого 2022 року – 23 лютого 2023 року, березень 2023 року.

11. ММПЛУ поки що не змогла підтвердити автентичність цього запису.

12. Див. періодичну доповідь УВКПЛ, березень 2023 року, 110-113.

13. 1 квітня 2023 року до нього було застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту на 60 днів після того, як СБУ повідомила йому про підозру у розпалюванні міжрелігійної ворожнечі та виправдовуванні російської агресії (статті 161 і 436-2 Кримінального кодексу).

14. Хоча УПЦ оскаржила рішення про розірвання договору оренди в суді, 30 березня 2023 року Господарський суд м. Києва відмовив у забезпеченні позову щодо визнання недійсним правочину, що могло б зупинити виселення.

15. Request for an Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility and Review of Program Monitoring with Board Involvement, 31

березня 2023 року, останній перегляд 9 травня <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2023/03/31/Ukraine-Request-for-an-Extended-Arrangement-Under-the-Extended-Fund-Facility-and-Review-of-531687>.

16. Адресність і механізми прив'язки соціальної допомоги до матеріального стану передбачають поступове скорочення виплат у міру зростання доходу, доки не буде досягнуто встановленого законом прожиткового мінімуму. Див. IMF, Technical Notes and Manuals - IMF Engagement on Social Safety Net Issues in Surveillance and Program Work, останній перегляд 18 травня 2023 року <https://www.imf.org/en/Publications/TNM/Issues/2022/10/03/IMF-Engagement-on-Social-Safety-Net-Issues-in-Surveillance-and-Program-Work-524087>

17. Постанова №70 Кабінету Міністрів України, 27 січня 2023 року.

18. Бюджетний запит Міністерства соціальної політики на 2023-2025 роки, <https://www.msp.gov.ua/files/budget/2023/250%20%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%202.rtf> (перегляд 26 квітня 2023 року).

19. Див. Інформаційна [записка ММПЛУ щодо ситуації з правами людини літніх осіб в Україні](#). За оцінками, пов'язані з інвалідністю додаткові витрати на такі товари, як допоміжні засоби пересування, особливі транспортні потреби або підвищені витрати на охорону здоров'я, серед іншого, можуть становити до 30 або 40 відсотків середнього доходу. Див. ОНЧР, [Policy Guidelines for Inclusive Sustainable Development Goals: No Poverty](#), 2020.

20. Виплати соціальної допомоги індексуються відповідно до встановленого законом прожиткового мінімуму. Закон розрізняє працездатних осіб та осіб, які вважаються непрацездатними, наприклад, осіб з інвалідністю та осіб літнього віку. Станом на квітень 2023 року перша категорія отримувала 2 684 грн на місяць, а друга - 2 093 грн, тобто різниця становила 16 доларів.

21. Передбачена відповідальність за статтю 20.3.3 Кодексу про адміністративні правопорушення та статтями 207.3 і 280.3 Кримінального кодексу Російської Федерації.

22. Федеральний закон № 58-ФЗ «Про внесення змін до Кримінального кодексу Російської Федерації», прийнятий 18 березня 2023 року. Останній перегляд 18 травня 2023 року (доступно тільки з російських IP-адрес) <http://actual.pravo.gov.ru/text.html#pnum=0001202303180006>.

23. Див. Доповідь УВКПЛ щодо ситуації з правами людини в Україні, 1 серпня 2022 року – 31 січня 2023 року, березень 2023, пп. 78-80.

24. Суд визнав «незаконними» та скасував рішення Адвокатської палати Чеченської Республіки Російської Федерації, якими обидва адвокати були допущені до адвокатського іспиту. Він також зобов'язав обох адвокатів здати адвокатські посвідчення.

25. Див. A/HRC/53/64 (буде оприлюднена після публікації оновленої інформації) пп. 8 – 9.

26. Див. Доповідь УВКПЛ щодо ситуації з правами людини в Україні, 1 серпня 2022 року – 31 січня 2023 року, пп. 119-122. УВКПЛ провело детальний аналіз Закону і в квітні 2023 року поділилося висновками та рекомендаціями з робочою групою, створеною під егідою Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності, для внесення змін до закону.

КОНТАКТНІ ДАНІ

Вулиця Верхній Вал, 4В, Київ, 04071
+38 044 253 59 66
ohchr-hrmmu@un.org

Відскануйте QR-код,
щоб прочитати більше
доповідей УВКПЛ щодо
ситуації з правами
людини в Україні

ОБ'ЄДНАНІ НАЦІЇ
ПРАВА ЛЮДИНИ
УПРАВЛІННЯ ВЕРХОВНОГО КОМІСАРА

Україна